

TEST

'AMARE'

SPIJPLEIN 150

2511 DG DEN HAAG

5 januari 2024

- aanvulling op 4 april 2023 -

TEST CENTRUM 'AMARE'

'HUIS voor CULTUUR, EDUCATIE, EVENTS en ONTMOETING'

SPIUIPLEIN 150 - 2511 DG DEN HAAG

Vrijdag 5 januari 2024, 14.00 – 16.00 uur

- Aanvulling speciaal ten aanzien van de beide grote zalen en de centrale trap -

Een doorkijkje op Amare gezien vanuit de tuin van de Nieuwe kerk

Opzet van dit verslag

Alle situaties die zijn getest zijn ook op de foto gezet. Bij de foto's wordt vermeld wat van de afgebeelde situatie goed is of wat er te verbeteren valt. Dit laatste is dan samengevat in de vorm van een **ADVIES**.

Deelnemers Voorall TestTeam

Jan C. Bonemeijer	Scootmobiel
Cor de Rooter	idem
Peter van de Linde	Rollator
Jos Remmerswaal	Slechtziend met rood-witte stok
Brigitte Götz	idem
Raymond van Soldt	idem
Erik Herbschleb	Projectleider TestTeams Voorall
Henri van Geffen	Vrijwilliger bij Voorall

Gastvrouwen/Gidsen

Marianne Havermans	Facilitaire dienst, Coördinator Soft Services
Lisa Lucke	Bedrijfsleider specifieke evenementen

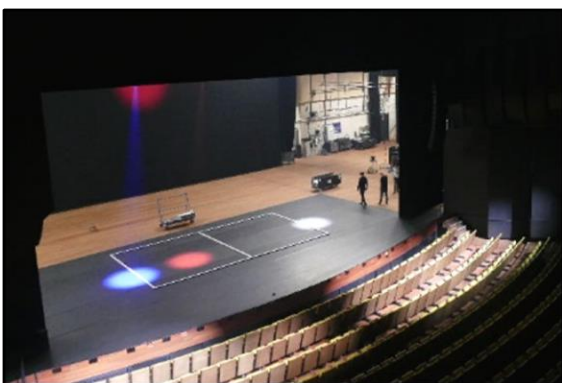
Inleiding

Wegens de uitgebreidheid en complexiteit van het gebouw van Amare kon de test op 4 april 2023 niet geheel worden afgerond. Al snel hierna werd afgesproken om met het TestTeam nog eens terug te komen. Vanwege diverse omstandigheden, onder andere ongelijk lopende vakantieperiodes en het bezet zijn van de zalen, kon dit vervolgbezoek pas plaatsvinden op vrijdagmiddag 5 januari 2024. Het TestTeam op die datum bestond voor de helft uit vrijwilligers die ook al bij de test van 4 april aanwezig waren.

Waar we op 5 januari speciaal naar gingen kijken: de Concertzaal en de Dans-theaterzaal, de brede en tevens hoge trap bij de entree aan de zijde van de Turfhaven en de bewegwijzering richting de zalen.

De grote zalen

- a. Concertzaal**
- b. Danstheaterzaal**

De danstheaterzaal gehuld in duister, de concertzaal in het licht

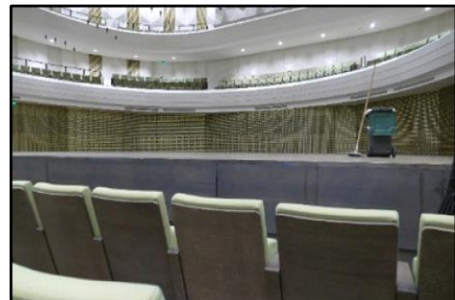
Concertzaal

De concertzaal kon op 4 april slechts kort worden gezien. Nu, op 5 januari, kon daar wat meer tijd worden doorgebracht.

Deze zaal telt rond de 1500 stoelen. Vaak worden er popconcerten gegeven, waarbij uitsluitend staanplaatsen beschikbaar zijn tot een totaal van 2500. Bij een staand concert kunnen bezoekers met een rolstoel plaatsnemen op het eerste balkon.

Het TestTeam aan het werk in de concertzaal. Voorbeeld van een ingekorte rij met rolstoelaanduiding, in dit geval plaats 35

*Ingekorte achterste rij met het zicht daarvandaan naar het podium
Rechter foto: zicht op het podium vanaf de tweede rij*

Bij een zittend concert zijn aan weerszijden van rij 2, 4, 15 en 22 rolstoelplaatsen beschikbaar, dus in totaal 8. Deze zijn op de vloer aangegeven (zie foto's, als voorbeeld stoel 35 van de desbetreffende rij) naast de rijen die één stoel zijn ingekort. Een begeleider kan er dus altijd naast plaatsnemen. Bij aanmelding dient een en ander wel duidelijk te worden gecommuniceerd. Aan ons werd gemeld dat de 'begeleidersstoelen' pas enkele dagen tevoren in de verkoop gaan, als duidelijk wordt dat de naastliggende rolstoelplaats waarschijnlijk niet meer verkocht zal gaan worden.

Tevens werd benadrukt dat bezoekers met een beperking (dus ook slechtzienden) bij de entree worden opgevangen en naar de desbetreffende zaal en hun exacte plaats worden begeleid. Vanuit het TestTeam kwam de opmerking dat dit na de pauze niet gebeurt, waardoor dan de juiste plaats nog maar moeilijk teruggevonden kan worden. Vooral vindt het belangrijk dat bezoekers zo veel mogelijk zelfstandig hun weg kunnen vinden in het gebouw. Goede bewegwijzering, een duidelijk leesbare stoelnummering en periodiek de

gelegenheid bieden om routes in het gebouw te leren kennen en in te oefenen voor blinde en slechtziende mensen helpt hierbij. Aan de andere kant zullen er altijd bezoekers zijn die Amare voor het eerst bezoeken en bezoekers die moeite hebben de weg te vinden, begeleiding blijft daarom nodig.

ADVIES:

- Begeleid bezoekers met een beperking zowel bij aanvang van de voorstelling als na de pauze naar de betreffende zaal en naar hun plaats in de zaal.
- Organiseer periodiek de mogelijkheid voor mensen met een beperking om de belangrijkste routes in het gebouw te verkennen en te oefenen.

Bezoekers met een scootmobiel laten deze beneden in het gebouw achter, zie verderop in dit verslag.

Los van rolstoelplaatsen of 'gewone stoelen' is duidelijk dat vanaf de voorste rijen het zicht op het podium minimaal is. De vloer bevindt zich op ooghoogte, te laag, zoals ook door een van de gastvrouwen moest worden beaamd. Hieraan zal niet veel te doen zijn.

Danstheaterzaal

Rijen stoelen in de danstheaterzaal

Stoelenrij met rolstoelplaats en aangegeven stoelnummer

De grote danstheaterzaal telt acht permanente rolstoelplaatsen achterin en acht plaatsen halverwege de zaal, alleen na tijdige reservering. Deze rolstoelplekken halverwege de zaal zijn met een liftje en met een hellingbaan bereikbaar. Deze zaal kon in april verder niet worden getest omdat het er aardeduister was en het licht niet kon worden aangedaan. Alleen het podium en de voorste vier rijen waren toen zichtbaar.

Evenals in de concertzaal zijn de rolstoelplekken op de grond gemarkeerd, en worden de naastgelegen stoelen in principe vrijgehouden voor een begeleider.

En evenals in de concertzaal zijn de stoelnummers op de klapzitting aangebracht. Helaas in een te gering contrast, wat lastig kan zijn voor slechtzienden. Hieraan is in het verslag van 4 april al aandacht besteed.

Een groot verschil tussen de zalen is dat de danstheaterzaal veel steiler oploopt. Langs de zijwanden zijn er dan ook geen hellingbanen aangebracht, maar traptreden en een stevige leuning.

ADVIES:

- De stoelaanduidingen zowel in de concertzaal als de danstheaterzaal voorzien van een beter contrast, bijvoorbeeld zwart op lichtgroen.

Trappen

Van alle trappen die in Amare te vinden zijn, kijken we deze keer alleen kritisch naar de brede en tevens hoge trap bij de entree aan de zijde van de Turfhaven. Tijdens de test van 4 april heeft het TestTeam hier niet goed naar gekeken, deels ook door tijdgebrek.

Kijkend vanaf de onderzijde heeft deze trap aan de linkerzijde gewone traptreden en aan de rechterkant functioneert de trap als een soort tribunetrap, waarbij de hoogte en breedte van de zittingen groter zijn en eigenlijk niet meer als traptreden gezien kunnen worden.

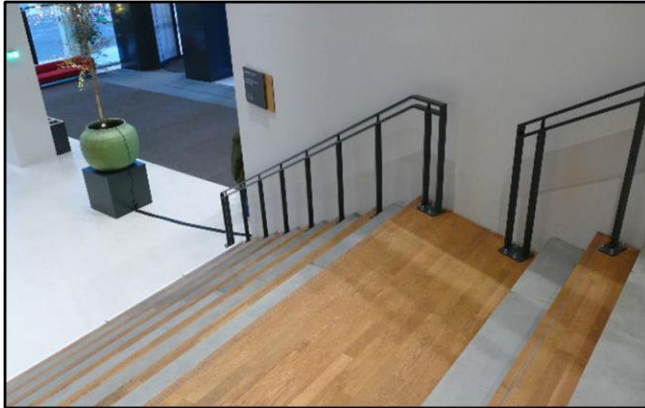
Eerst zetten we hier op een rijtje welke zaken een rol spelen bij het testen van een trap in het algemeen:

1. Hoogte en diepte van de treden.
2. Contrastmarkeringen op de treden.
3. Het stevig kunnen omvatten van de trapeuningingen.
4. Het doorlopen van de leuning, zowel boven als beneden, als op de bordessen/rustplateaus.

De aandachtspunten met betrekking tot deze trap leveren het volgende op:

1. Hoogte en diepte van de treden: aan de linkerzijde gezien vanaf de onderzijde is hier niets op aan te merken. Aan de rechterzijde zijn de treden te groot om gemakkelijk naar boven of beneden te lopen. Mensen met een beperking kunnen daarom het beste gebruik maken van de linkerzijde van de trap.
2. Contrastmarkering op de treden: markering op de traptreden ontbreekt geheel. Voor mensen met een visuele beperking is dit belangrijk om de traptreden goed van elkaar te kunnen onderscheiden en valgevaar te voorkomen. De traptreden hebben bovendien verschillende kleuren. Dit

- kan verwarrend werken voor mensen die op de trap lopen.
Contrastmarkering is daarom des te belangrijker.
3. Het stevig kunnen omvatten van de trapleuningen. Hier is niets op aan te merken.
 4. Het doorlopen van de leuning, zowel boven als beneden, als op de bordessen/rustplateaus. Hier is wel het nodige over op te merken:

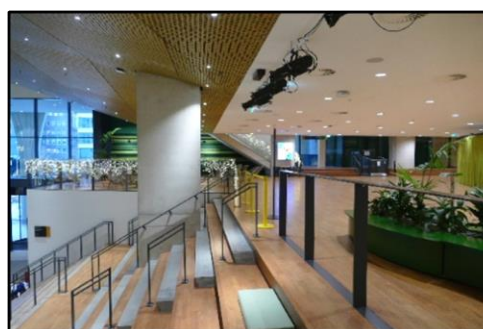
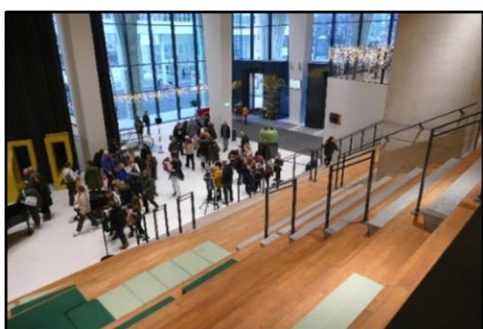
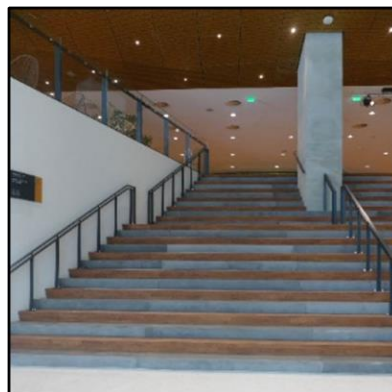
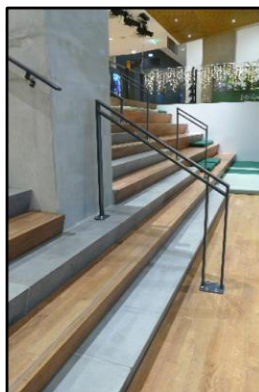
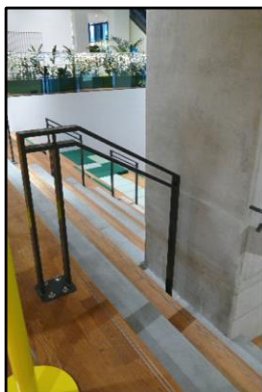
Duidelijk dat hier een deel van de leuning ontbreekt

Op de foto's is te zien dat de leuning op de rustplateaus niet doorloopt – waardoor slechtzienden in verwarring worden gebracht – maar dat bovenaan en onderaan de trapleuning wél in orde is, namelijk circa 20 cm doorloopt boven de etagevloer en de vloer beneden aan de trap.

Een speciaal geval is de betonnen pilaar halverwege de trap waar omheen moet worden gelopen, maar de leuning daarbij niet de juiste weg aangeven. Zonder nadere waarschuwingen is dit voor slechtzienden letterlijk een struikelblok. De slechtziende leden van het TestTeam spraken van een bijna levensgevaarlijke situatie.

ADVIES:

- Breng op de bovenste trede over de volle breedte contrastmarkering aan en op de overige treden tot circa 30 cm vanaf de zijkant.
- Zorg ervoor dat de trapleuningen van boven naar beneden geheel doorlopen, dus ook bij de bordessen. Meer informatie over trapleuningen is te vinden in bijlage 1.
- Wijzig de positie van de leuning die bij deze pilaar betrokken zijn zodanig dat een slechtziende bezoeker hier op een veilige en overzichtelijke manier langs geleid wordt.

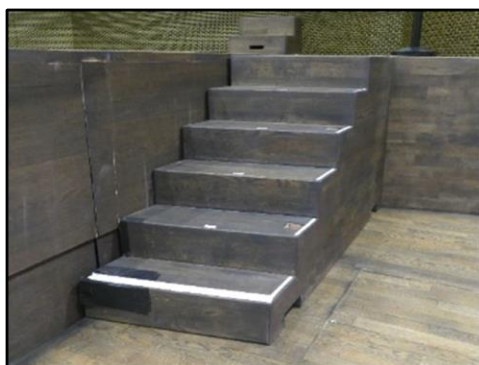

Diverse zichten op de grote trap en de constructie van de leuning

Citaat uit het verslag van 4 april: *'Een gevalletje apart is het trapje rechtsvooraan in de concertzaal. Een leuning ontbreekt, hoewel de gaten om die te kunnen aanbrengen wél aanwezig zijn. De onderste trede is goed gemarkeerd, duidelijk te zien op de foto, maar bij de bovenste trede is dat verzuimd.'* De foto's hieronder laten zien dat nadien een begin van een leuning is aangebracht, maar dat vreemd genoeg de correct aangebrachte markering van de onderste traptrede is verwijderd! Ook de tussenliggende treden zijn niet gemarkeerd.

ADVIES:

- Breng bij dit smalle trappetje op alle treden over de volle breedte contrastmarkering aan.
- Breng een leuning aan die zowel aan de onderkant als bovenkant 30 cm horizontaal doorloopt.

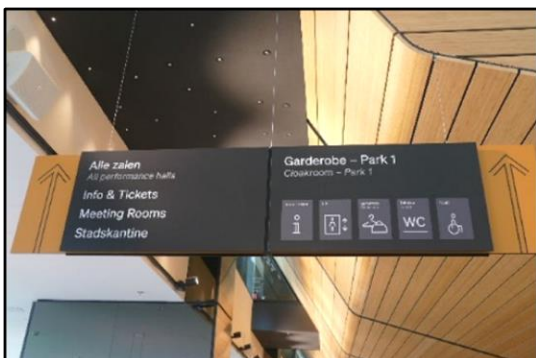
Concertzaal-trappetje in april 2023 resp. januari 2024

Bewegwijzering

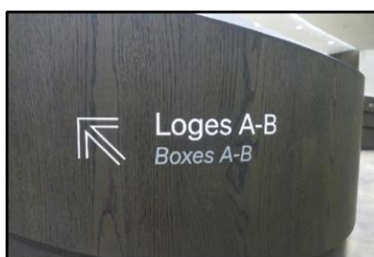
De bewegwijzering is een belangrijk aandachtspunt in dit grote gebouw. Hoe kunnen mensen met een visuele beperking, maar ook anderen, hier de weg vinden? Zonder uitpuittend te zijn laten we hier wat voorbeelden van bewegwijzering langs komen. Eerst twee voorbeelden van algemene verwijzingen. We hebben niet alle aanduidingen gecontroleerd, maar we zien wel dat de Engelse versie is uitgevoerd in lichtgrijs op een donkergrijze achtergrond. Het kleurcontrast tussen letters en achtergrond is onvoldoende, waardoor het moeilijker te lezen is. Bovendien hangen deze aanduidingen tamelijk hoog en is het lettertype aan de kleine kant.

ADVIES:

- Zorg ervoor dat alle bewegwijzering een hoog kleurcontrast (≥ 60) heeft. De hoogste kleurcontrasten worden bereikt met zwart op wit.
- Zorg bij alle bewegwijzering voor een voldoende groot lettertype.
- Breng daarnaast bewegwijzering aan op de wand op een hoogte tussen 1.4 en 1.6m, zodat deze ook leesbaar is voor mensen met een visuele beperking die de tekst van dichtbij (eventueel met een loep) moeten kunnen bekijken. De bewegwijzering dient goed op te vallen door voldoende contrast met de achtergrond (≥ 30). Meer informatie over bewegwijzering is te vinden in bijlage 2.

Twee verwijfsborden met algemene informatie

Aanduiding in de concertzaal, mooi groot, de Engelstalige versie heeft een te klein kleurcontrast (lichtgrijs op donkergrijs)

Informatie-TV-scherm

Plaatselijke informatie op een A3-tje

Op plaatselijk niveau wordt informatie verstrekt op gele A3-tjes. Voor sommige bezoekers zal deze info niet goed leesbaar zijn – want te kleine letters, maar anderszins is het contrast tussen geel en zwart goed gekozen, evenals het hier gebruikte schreefloze lettertype.

In de centrale hal bevinden zich op diverse 'strategische' punten info-TV-schermen. Tijdens de testmiddag werden hier reclames voor diverse voorstellingen. Tijdens piekuren bij de aanvang van de voorstellingen worden deze schermen gebruikt om de bezoekers de juiste weg te wijzen naar de zaal die gezocht wordt.

Overige punten

Als overige punten kunnen we noemen:

= Pinapparaat

In het café-restaurant staan de pinapparaten in een houder. Voor betere bruikbaarheid door personen in een rolstoel moeten deze in ieder geval afneembaar zijn. Dit laatste blijkt zo te zijn. De apparatuur is niet draadloos, en de draad is maar nauwelijks lang genoeg, net tot aan de rand van de bar, zie de foto. Voor sommige bezoekers met een beperking kost het gebruik meer moeite dan wenselijk is.

(In het verslag van 4 april is het pinapparaat al wel genoemd, maar werd niet aangegeven tot waar het apparaat kon reiken.)

ADVIES:

- Verleng het snoer aan het pinapparaat met ongeveer 50 cm.

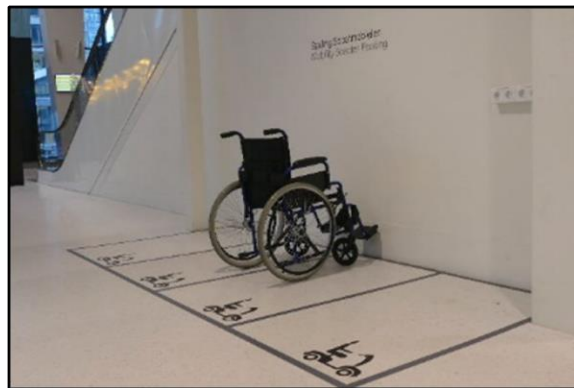
Pinapparaat, in de houder met zwenkarm en op de rand van de bar

= Leenrolstoelen

Omdat een scootmobiel feitelijk niet bedoeld is voor gebruik binnenshuis wordt er gelegenheid geboden tot het overstappen in een leenrolstoel. De plaats om een scootmobiel om te wisselen voor een rolstoel bevindt zich vlakbij de ingang aan de Turfhavenzijde. Omdat het totaal aantal rolstoelen (eigen exemplaren plus de hier geleende) in een zeker verhouding zal staan tot het aantal rolstoelplaatsen in de zalen valt het aantal leenrolstoelen dus te berekenen. Er werden vier stallingsplaatsen aangetroffen, maar navraag naar het in het gebouw aanwezige aantal leverde geen duidelijk antwoord op.

ADVIES:

- Zorg voor minimaal 4 leenrolstoelen en monitor of dit aantal in de praktijk voldoende is.

Leenrolstoel op z'n plek nabij de ingang

Eindconclusie

Overziende waarnaar op 5 januari gekeken werd kunnen we vaststellen dat in het algemeen dit complexe gebouw goed op orde is. Het belangrijkste zijn natuurlijk de zalen en de manier waarop die kunnen worden bereikt.

Bewegwijzering, begeleiding en duidelijk zichtbare stoelnummers zijn hier nog aandachtspunten. Voor blinden en slechtzienden is het wenselijk periodiek de mogelijkheid te bieden om de belangrijkste routes in het gebouw te verkennen en te oefenen.

Bij de trappen zijn aanpassingen noodzakelijk bij de leuning en de markering om ervoor te zorgen dat bezoekers deze zo veilig mogelijk kunnen gebruiken.

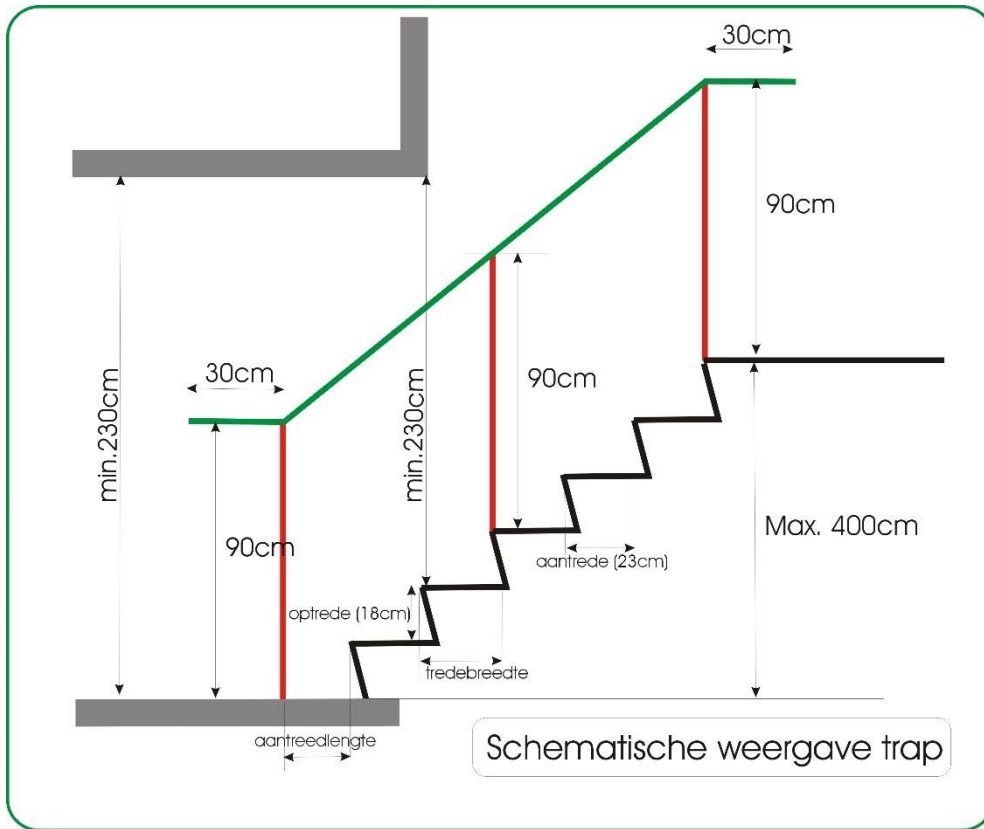
Vragen?

Erik Herbschleb, projectleider TestTeams
Emailadres: erikherbschleb@voorall.nl

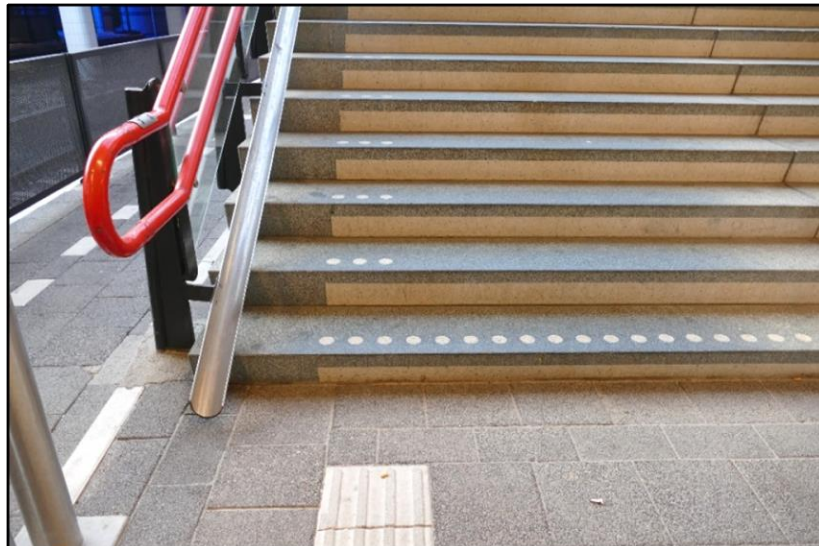

Van Diemenstraat 196
2518 VH Den Haag
070 365 52 88
info@voorall.nl
www.voorall.nl
www.facebook.com/voorall
www.X.com/voorall

BIJLAGE 1

Tekening met daarin de maten voor een toegankelijke trap.

Voorbeeld van een juiste markering van de onderste en de tussentreden (De noppenrijen mogen natuurlijk ook lijnen zijn) en doorlopende leuning aan de onderzijde van de trap. De foto is genomen op station Rijswijk.

BIJLAGE 2

Onderstaand is informatie over bewegwijzering toegevoegd, opgesteld door Koninklijke Visio, expertisecentrum voor slechtziende en blinde mensen en Visio Kennis over Zicht.

Visio

Koninklijke Visio
expertisecentrum voor
slechtziende en blinde mensen
www.visio.org/professional/toegankelijkheid

Visio Zicht op Toegankelijkheid
Amersfoortsestraatweg 180
1272 RR Huizen

Hand-out Bewegwijzering

Er zijn een aantal basisprincipes die helpen bewegwijzering zichtbaar, duidelijk en leesbaar te maken.

Allereerst de **plaatsing**. In een gebouw moeten er duidelijke zichtlijnen zijn voor routes en belangrijke bestemmingen zoals de receptie, liften etc. De bewegwijzering moet overal aangebracht worden waar de gebruiker een keuze heeft, maar ook als er lang geen keuzemoment is geweest en twijfel over de ingeslagen route kan ontstaan. Bij trappen en liften dient extra informatie te staan ter ondersteuning van de oriëntatie: het etagenummer en de richtingen van de ingang, toiletten en de nooduitgang. Ondersteunend kunnen er ook richtingaanduidingen op het loopoppervlak worden aangebracht.

Daarnaast is de **leeshoogte** belangrijk. De bewegwijzering en de borden met de bestemmingen dienen bij voorkeur op ooghoogte (140-160 cm vanaf de grond) te worden aangebracht, zodat ouderen en mensen met een visuele beperking de informatie ook van dichtbij kunnen lezen. Wanneer deze tekst in opvallend reliëf is uitgevoerd is deze ook voelbaar. Waar het druk is en mensen het zicht op de bewegwijzering zouden kunnen blokkeren, kan dezelfde informatie ook hoog worden aangebracht, boven 230 cm.

Tenslotte is de **leesbaarheid** van de tekst, symbolen en pictogrammen belangrijk. Hierbij spelen verschillende factoren een rol:

- **Tekengrootte:** de tekengrootte hangt af van de kijkafstand. Hoe groter de kijkafstand, hoe groter de tekens moeten zijn. Voor tekst dichtbij geldt dat een karakterhoogte van 1 centimeter leesbaar is voor de grootste groep gebruikers. Voor teksten veraf wordt een karakterhoogte van 5% van de kritieke leesafstand aangehouden.
- **Lettertype:** schreefloze letters lezen makkelijker dan die met schreef. Korte woorden en termen mogen in hoofdletters, gebruik bij langere teksten bij voorkeur alleen hoofdletters aan het begin van een zin of woord. Bij lange tekst geven schreefletters meer rust. Matrix letters, waarbij de puntjes niet vloeiend in elkaar overgaan, zijn voor vele slecht leesbaar.
- **Contrast:** het helderheidscontrast van tekst en symbolen op de bewegwijzering moet hoog zijn (>60%). De bewegwijzeringsborden dienen op te vallen tegen hun achtergrond (contrast >30%). Gebruik altijd eerst helderheidscontrast voor zichtbaarheid. Voor extra attentie kan kleurcontrast worden toegevoegd. Hieronder staan voorbeelden van kleurcontrast en helderheidscontrast. Belangrijk: rood is een lastige kleur voor mensen met een stoornis in het kleurenzien (ongeveer 1 op de 12 mannen!).
- **Licht:** Er is voldoende verlichting nodig voor het zien van borden, of het bord moet zelf licht uitstralen. Dit dient wel gedoseerd te gebeuren om verblinding en overstraling tegen te gaan.

ZWART OP GEEL	GROEN OP WIT	ROOD OP WIT	BLAUW OP WIT
WIT OP BLAUW	ZWART OP WIT	GEEL OP ZWART	WIT OP ROOD
WIT OP GROEN	WIT OP ZWART	ROOD OP GEEL	WIT OP ROOD

Kleurcontrast

ZWART OP GEEL	GROEN OP WIT	ROOD OP WIT	BLAUW OP WIT
WIT OP BLAUW	ZWART OP WIT	GEEL OP ZWART	WIT OP ROOD
WIT OP GROEN	WIT OP ZWART	ROOD OP GEEL	WIT OP ROOD

Helderheidscontrast

Voor het vertalen van kleuren naar een helderheidscontrast is speciale apparatuur nodig of kan er gebruik gemaakt worden van een kleurenwaaier.

De kleurenwaaiers kennen verschillende coderingssystemen. Voor de ACC- of NCS-codering gelden verschillende omrekenstabellen. Contrasten kunnen berekend worden door de toegankelijkheidsadviseur van Visio als de ACC-codes bekend zijn.

Bewegwijzeringsbord voorbeeld

Een bewegwijzeringsbord hangt vaak op 230cm of hoger om boven de minimale vrije loopruimte te hangen. Wanneer we uitgaan van de eerder genoemde 30° als uiterste kijkhoek en een minimale kijkhoogte van 120cm wordt het mogelijk om een minimale tekstgrootte vast te stellen voor dit soort borden, namelijk 6,6 cm. Tekst op 230cm hoog heeft een minimale grootte van 6,6 cm (3 procent van 220cm). Hangt de tekst hoger, dan wordt de leesafstand ook groter door de constant blijvende maximale kijkhoek en wordt de minimale lettergrootte ook groter

Berekening

Driehoek berekening:

- Hoogte overliggende zijde is $230 - 120 = 110$
- Hoek vanaf kijkpunt is 30 graden
- Hoogte = Schuine zijde/sinus van 30
- $110 = \text{Schuine zijde} / 0,5$
- $110 * 0,5 = 220$
- 3% van 220 = 6,6 cm

